

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Tvrriani Societatis Iesv, Defensio Locorum S.
Scripturae. De Ecclesia Catholica, Et Eivs Pastore
Episcopo Romano, B. Petri, principis Apostolorum
successore, libri duo. Aduersus nugatorias ...**

**Torres, Francisco de
Coloniae Agrippinae, 1580**

VD16 ZV 18729

Capvt XI. Responsio ad quaestione(m) Antonij, Quid intersit inter has duas
propositiones, Christus aedificauit Ecclesiam sua[m] super Petrum; &
Petrus aedificauit ecclesiam super Christum. Et de ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-33634

CAPVT XI.

Responſio ad quaſtionē Antonij, Quid interſit inter has duas propoſitiones, Chriſtus ædificauit Eccleſiam ſuā ſuper Petrum; & Petrus ædificauit eccleſiam ſuper Chriſtum. Et de duplici petra, ſiue duplici fundamento eccleſiæ & de loco Retractationū Auguſtini, qui impudentiam Antonij redarguit. Item de loco epiſ. ad Ephe. Super ædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum &c. de quo fundamento ſit intelligendū, & quomodo ſcriptura Chriſtum dicit ante incarnationē, & quomodo diſtinguatur doctrina Chriſti à doctrina Apoſtolorum, & doctrina Chriſti ſit fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum. De interpretatione Antonij contra proprietatē verbi, & contra ſcripturam in illo loco, ipſo ſummo angulari lapide &c. de loco epiſ. ad Epheſ. qui eſt caput Chriſtus, ex quo totum corpus &c. Item locus Apocalyp. obiectus ab Antonio de duodecim fundamentis vrbiſ, in quibus erant duodecim nomina Apoſtolorum, & quæ fuerunt communia Apoſtolorum; & quando fuerunt Prophetæ fundamenta Eccleſiæ ſicut Apoſtoli, & in quibus locis ſcripturæ dictum ſit aliquid de Petro

κατ' ἐξ ὧν.

Verumenimvero, inquit *Antonius*, vt accuratius iſta tua diſcutiatur interpretatio, quæ. ro Turriane, quid nā interſit inter has duas propoſitiones, Chriſtus ædificauit ſuam Eccleſiam ſuper Petrum; & Petrus ædificauit Eccleſiam ſuper Chriſtum; alteram impudētè affirmas; alteram cum pudore negare non potes. Recurris ſcilicet, ad Petri miniſterium, cuius ratione dicatur eccleſiæ fundamentū, q; & alij Pontificij vulgò faciunt. Ergo vel in miniſterium Petri idem eſt, quod Petrus ipſe, aut Petri fides, quod eſt falſiſſimum; aut ipſe tibi non conſtas, quod eſt veriſſimum. *Sciatim fiet manifeſtum, vt rum ego aut mihi non conſtem, aut ſic quod dico, falſiſſimum; an contra potius tu quod dicis, ignores; & ſit merū mendacium. Sed recitabo prius locum libri mei ex pagina 87. à te in libello tuo notata, recitabo ppter eos, qui libros meos illos non habent ad manum; conſutans igitur Illyricum, ſic ſcripſi, ſic igitur argumentatur belliffimus Sophiſta, Eccleſia eſt fundata ſuper petrā Chriſtum, ergo non eſt fundata ſuper Petrum.*

0 2

Item

Item Petrus ipse extructus est super petram Christum, ergo non est Ecclesia fundata super Petrum, utrobique ex eo, quod ait, concludendo id, quod negat. Respondeat ergo tibi Magnus Leo, vel potius doceat te distinguere petram à petra; & fundamentum à fundamento, ut intelligas tandem, si tamen credere volueris, nisi enim credideritis, ait Prophetia, non intelligetis. Leo igitur in ipso illo sermone paulo ante citato, & ego, inquit, dico tibi, hoc est, sicut meus pater tibi manifestavit diuinitatem meam, ita ego tibi notam facio excellentiam tuam; quia tu es Petrus; id est, cum ego sim inuiolabilis petra, ego lapis angularis, quia facio utraq; vnum; ego fundamentum, præter quod nemo potest aliud ponere, tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris; ut quæ mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. En Illyrice, duplex petra, una per propriam virtutem solida; altera per participationem soliditatis prioris petra; & super hanc petram (scilicet, quæ tu es, non per potestatem propriam solida, & fortis, sed per participationem petrae Christi) ædificabo, inquit, Ecclesiam meam; & super hanc fortitudinem, inquit Leo, (petra scilicet, quæ per participationem virtutis petrae Christi solidata est, quæ est Petrus ipse) æternum extruam templum. Deinde subiungit, & Ecclesie meæ cælo inferenda sublimitas in huius fidei firmitate consurget: hanc confessionem fidei portæ inferi non tenebunt: mortis vincula non ligabunt. Hoc est, quod prius sermone secundo de anniuersario etiam die assumptionis dixerat; & sicut permanet, quod in Christo Petrus credidit; ita permanet, quod in Petro Christus instituit. Deinde intuli, super firmitatem ergo fidei, quam Petrus de Christo confessus est, & confitetur in suo successore, pro qua Dominus, ne deficeret, rogauit, permanet ædificatio Ecclesie à Christo in Petro instituta. Hactenus, quæ illi scripsi contra Illyricum; quæ cum contra te etiam Antoni scripta essent, non debebas dissimulare; sed si cautè dissimulasti, certe incautè paginam, in qua scripta erant, indicasti. Ad illa igitur, quia respondere non potuisti, neque quomodo testimonium magni Leonis refelleres, inuenisti, ad ineptias obfuscas, & nugas ignorantie plenas confugisti, in quibus non sinam insipientiam tuam latere, quin academiæ

Quæ Antoni
ex libro
meo,
cui respon-
det, dissimu-
lauit, quia
cauillatio-
nes ad respon-
dendū repe-
rire illas non
potuit.

mie tue pate fiat, Quæris igitur à me, quid nam intersit inter has duas propositiones, Christus edificauit suam Ecclesiam super petra, & Petrus edificauit Ecclesiam super Christum. Responsum habuisti in ijs, quæ modo recitavi ex illa pagina à te obseruata, & notata; cur non refutabas responsionem, si tibi non probabatur? nisi quia non potuisti, & ad aphoniam compulsus es. Audisti duplicem esse petram Ecclesie, duplexq; fundamentum, vnum virtutis propriæ, quod est Christus, super hoc fundamentum ἀποδόνα μου, Petrus Ecclesiam edificauit; alterum virtutis non propriæ, sed ab illo vnico, & singulari fundamento, & petra viua communicatæ, ac per gratiam participatæ, quod est Petrus, super hoc Christus Ecclesiam suam edificauit: an non satis erat ad quæstionem tuam responsum, cum quæris modo, quidnam intersit inter has duas propositiones? tam hebeti ingenio es, vt non intellexeris me illic affatim respondiisse? aut si intellexisti, tam amens eras, vt fallaciam tuam latere posse confideres? neq; metuebas, ne à me detegeretur? Quod verò ais, ex istis duabus propositionibus alteram me impudenter affirmare, id est, Christum ecclesiam suam super Petrum edificasse; si impudens tibi videor, cū hoc affirmo, mirer, nisi academiam tuam tantæ impudentiæ oris tui pudeat. Cum enim apud bonos iudices, vt Firmianus Lactantius in libro de vera sapientia scripsit, satis firmitatis habeant vel testimonia sine argumentis; vel argumenta sine testimonijs; verum tu homo impudens contēnis. Legisti in libris meis aduersus Centuriatores heresis tue confortes, nubem testium, qui affirmant, super Petrum edificasse Ecclesiam suam Christum; recitavi illic eorū testimonia, & paulò ante, vt breuis essem, nomina testium tantum commemoraui: tu verò cum te tui puderet, si tam multorum tantorum sanctorū, & antiquorum patrum auctoritatem negares, callide, & doloſe dissimulaſti: nihil enim, ad ea testimonia respondere ausus es, quod verecundiæ tribuendum est, quæ non videtur in te adhuc funditus extincta esse. Vt verò reliquias istas pudoris, & verecundiæ tue augeam, solum Augustinum cōmemorabo, qui libro Retractionū primo, ex libro contra epistolam Donati hæretici, cap. 21. hæc recitat, in hoc, inquit, libro dixi in quodam loco de Apostolo Petro, quod in

Antonius
Sadeel ad
aphoniam
compulsus.

De duplici
fundamen-
to & dupli-
ci petra ec-
clesiæ.

Quare ad
nubē testi-
um antiquorū
magnæ au-
thoritatis
de ecclesia
edificata su-
per Petrum
nihil Anto-
nius respon-
derit.

De loco Re-
tractationū
Augustini.

eo tāquam in petra fundata sit Ecclesia, qui sensus etiam cantatur ore multorum, ore beatiss. Ambrosij, ubi de gallo gallinaceo ait, hoc ipsa petra, Ecclesiae anente, culpam diluit. Hoc Augustinus non retractat, neq. corrigit, sed ne videretur non sibi constare, quod tu mihi obijcis, quod alias aliter locum de Ecclesia super petram aedificata interpretatus esset, adiungit non tam retractandi, quam admonendi gratia, sed scio me postea sapissimē sic exposuisse, quod à Domino dictum est, tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, ut super hanc intelligeret ur, quem confessus est Petrus dicens, tu es Christus filius Dei viui, ac sic Petrus ab hac petra appellatus personam Ecclesiae figuraret, quae super hanc petram aedificatur, & accepit claves regni caelorum, non enim est dictum illi, tu es petra: sed tu es Petrus, petra autem erat Christus, quem confessus Simon, sicut eum tota Ecclesia confiteretur, dictus est Petrus: dein-

Quomodo
Antonius
Augustinū
impudentē
vocat in a-
lio, qui di-
cit, quod di-
cit August.

de subiungit, harum autem duarum sententiarum, quae sit probabili-
lior, eligat lector. Haftenus Aug. priorem, ut dixi, sententiam non
retractat, sed potius confirmat, cum veram esse ait, alioqui non esset
probabilis, quare cum me impudenter eam affirmare dicis, Augu-
stinum etiam impudentiae accusas, viderit academia tua pudorem
tuum. Altera sententia probabilis etiā est, & vera, aedificatam esse
Ecclesiam super Christum, quem Petrus confessus est, quid verò
alterum fundamentum ab altero differat, dixi iam. Optionem dat
Aug. utram quis sequi malit, eligendi. Ego utramq. eligo, & vera-
que Augustino probata est, tu igitur impudentissimus es, qui Au-
gustinum impudentiae mecum arguis. Adiungis deinde, recurris
scilicet ad Petri ministeriū cuius ratione dicatur Ecclesia
fundamentum, quod & alij pontificij vulgò faciunt. Hoc
autem sic refellis, ergo vel ministeriū Petri idem est, quod
Petrus ipse, aut Petri fides, (quod est falsissimum) aut ipse
tibi nō constas, quod est verissimum. Academiam tuam hic

Quomodo
cōvincitur
Antonius
de ignoran-
tia catego-
riarum.

appello, ut te ad discendas Aristotelis categorias relegat. cum enim
ministeriū ad aliquid sit, sicut tu argumentaris, si Petrus esset fun-
damentū Ecclesiae ratione ministerij, sequi, ut ministeriū sit ipse Pe-
trus, sic etiam ex arte tua licebit argumentari, si Ioannes est Domi-
nus ratione habitudinis ad seruum, sequi similiter, ut habitudo ad

seruū sit idem, quod ipse Ioannes. Quis te docuit sic argumentari? & si hac argumentatio absōna, & perridicula eſt, eſt igitur & illa superior; vnius. n. formæ vtraq; eſt, & nulla penitus vtriusq; differentia. Diſce igitur Antoni quid ſit Petrū eſſe fundamentū miniſteriale Eccleſiæ Chriſti, ſcilicet Petrū miniſtrantem ædificationi Eccleſiæ, vel Chriſto in ædificatione Eccleſiæ, (idem. n. valet vtrumq;) eſſe fundamentum Eccleſiæ, qui autē miniſtrat, tanquā ex virtute, quā Deus adminiſtrat, inquit princeps apoſtolorū Petrus in epiſt. priore, vt in omni b. honorificetur Deus. miniſteriū igitur, cū ad miniſtrantē referatur, ſine eo eſſe nō poteſt; nō magis, quā pater, quatenus pater, ſine filio. quare Petrus cum miniſterio ſuo, ſive Petrus miniſtrans ædificationi eccleſiæ ex virtute non propria, ſed ex virtute, quā Deus adminiſtrat, ſicut ait ſcriptura, i. ex chariſmate diuino, eſt fundamentū eccleſiæ. Altera pars cōcluſionis rationis tuæ falſe erat, aut Petri fides idē eſt quod ipſe Petrus, quod eſt, falſiſſimū. Quis, niſi tu, ignorat, fidē Petri, i. fidem cū Petro idem, eſſe, quod Petrus habens fidē? ſicut albedo cū pariete idem eſt quod paries albus, & muſica hominis idem, quod homo muſicus. Et ſi enim muſicus & muſica differunt, illud. n. & muſicā & eum, qui muſicam participat, ſignificat, hoc verò ipſam ſcientiā muſicæ tantū, tamen muſica hominis à muſico homine nō differt, quia vtrobiq; ſubiectum continetur, & ſignificatur. Siue igitur dicamus eccleſiā ſuper fidem Petri, ſive ſuper Petrū fidē Chriſti conſeſſū, idē dicimus, & ſemper nobis conſtamus. tu tu es, qui huc, & illuc aberras, & nuſquā conſiſtis, vbiq; fluctuans, & vacillans. Vt eſt rō Iudeis aſa. xv, vt ait Dionyſius, id eſt, mendacium inconstans. Sequitur in tuo libello mendaciorum fertilisſimo, iam ſi Petrus eſt fundamentum propter ſuum miniſteriū, idem quoq; de cæteris Apoſtolis dicendum erit; nullum enim aliud Petri miniſterium, quā Apoſtolatū ſcriptura commemorat. Demus hoc, nullū aliud miniſterium in Apoſtolis fuiſſe præter miniſterium Apoſtolatus; at quomodo probas non fuiſſe in miniſterio Apoſtolatus principatum, ſive primatum Apoſtolici miniſterij in vno tantum? Hoc te probare oportebat, quod nūquam probare poteris. Dicit enim poteſt hic illud Apo.

Quid ſit Petrum eſſe fundamentum miniſteriale Petri.

Quomodo ignorat Antonius, idē eſſe miniſterium Petri quod Petrus miniſtrans.

Quomodo nunq̃ probat Antonius, quia non poteſt, in miniſterio Apoſtolatus non fuiſſe principatum.

Apostoli ad Timoth fundamentum Dei firmum stat, habens hoc signaculum, & ego dico tibi, tu es Petrus, & super hanc petram, ædificabo Ecclesiam meam; & quæ sequuntur; & illud, ego rogavi pro te, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Et illud, demum post resurrectionem soli Petro ter dictum, amas me, amas me, diligis me, pasce agnos meos, pasce agnos meos, pasce oues meas Videamus deinceps de testimonio Pauli, quod ut tu tua intelligentia deprauasti, ita ego non mea, sed Pauli interpretatione à deprauatione tua vindicabo. Sic enim ais, Audiamus igitur Paulum de hac ipsa re, id est, de ædificatione Ecclesiæ & de ministerio Apostolico differentem Ephes. 2. Superstructi, inquit, super fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, cuius imus angularis lapis est ipse Iesus Christus: hic dubium non est, quin nomine fundamenti doctrinam Apostolorum & Prophetarum intelligat, nisi quis plane velit Pauli contextum peruertere; atqui dixit Apostolos numero multitudinis; non autem aliquem inter Apostolos eximium, qui cæteris in hoc fundamento præponatur. Deinde illis omnibus Christum substrauit, tanquam angularem lapidem, quo vno doctrina prophetica, & Apostolica nititur. Exposui ego hunc locum epistolæ ad Eph.

Quomodo
interpreta-
tionē loci e-
pistolæ ad Eph.
super ædifi-
cati super fun-
damentum Apost.
&c. scripta
libro priore
contra capi-
ta Andreæ
Freyhubij
commilito-
nis Antonij
ipse Anto-
nius astute
dissimula-
uit, quia re-
fellere non
potuit.

libro priore aduersus capita disputationis Lypsicæ, pag. 4. quæ mea expositio quia tuæ repugnat & mea expositio auctoritate ipsius Apostoli Pauli confirmata est, non erat à te Andreæ Freyhubij commilitone & academia Lypsiensis hypaspiste dissimulater prætereunda, si refellere poteras; sed quia non potuisti, astute dissimulasti, hoc est tuum sapere, recitabo igitur pauca, quæ illic obiter ad huius loci interpretationem pertinentia scripsi; post ascensum verò Christi in cælum, aiebā, ibi est Ecclesia, ubi est et fundamentum eius, quod est verbum Dei, ab Apostolis, & Prophetis prædicatum; & ministri verbi Dei, Apostolorum, & Prophetarum successores. Super hoc enim fundamentum, quod sancti Apostoli, & Prophetæ per prædicationem suam secundum gratiam, quæ eis data est, tanquam sapientes architecti posuerunt, superædificati sumus, sicut Apostolus Paulus de se ad Corinth.

rinth. scripsit, tanquam sapiens architectus fundamentum posui;
 & ad Ephes. superædificati, inquit, super fundamentum Aposto-
 lorum, & Prophetarum. Et paulo post; ergo super hoc fundamentū
 id est, super fundamentum ab his positum, & super quod hi fundati
 fuerunt, quod est Christus Iesus, & verbum eius, tunc vos Protestā-
 tes superædificari desciivistis, cum successores Apostolorum, & Pro-
 phetarum, id est, archiepiscopos, & episcopos sustulistis, ex quo tēpore
 neq. doctrinam Apostolicam, nec Ecclesiam columnam & firmamē-
 tum veritatis habetis, & quæ sequuntur. Hic ego fundamentū A-
 postolorum, & prophetarum, non doctrinam Apostolorum, & prophe-
 tarum, sed doctrinam Christi ab Apostolis prædicatā, & à prophe-
 tis prænunciatam interpretatus sum, auctoritate Pauli fretus, qui
 dixit, tanquam sapiens architectus fundamentum posui; quod nam
 autem fundamentum diceret, paulo post declaravit, cum dixit, fun-
 damētum enim aliud nemo potest ponere præter id, quod positum est,
 quod est Iesus Christus, hoc fundamentū posuerunt Apostoli in præ-
 dicatione sua; hoc item prophetæ, sicut docet Dionysius Alexandri-
 nus in epistola contra Paulum Samosatensem, cuius meminit beatus
 Hier. & quæ adhuc extat Græce, quia enim Paulus Samos. Chri-
 stum dicebat esse hominem sanctum tantum, docet Dionysius esse di-
 um in scripturis Christum etiam ante incarnationem tanquam v-
 num, sic enim ait, οὗτος ὁ Χριστὸς πρὸ τῆς σαρκώσεως ἐν ταῖς δέαις παρὰ
 τοῖς ἁγίοις ὡς ὁ Θεός. ut apud Hier. spiritus ante faciem nostram Christus
 dominus autem spiritus est, inquit Apost. Item idem Apostolus,
 bibebant autem de spirituali confluence eos petra, petra autem e-
 rat Christus. Et rursus de Moise dixit in epist. ad Heb. maiores di-
 vitias æstimans thesauro Ægyptiorum improprium Christi; & be-
 atus Petrus in epist. sua priore, de qua salute, inquit, exquisierūt,
 atq. scrutati sunt prophetæ, qui de futura in vobis gratia propheta-
 verunt, scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis spiri-
 tus Christi, prænuncians eas quæ in Christo sunt passionēs & postero-
 res glorias. hætenus Dionysius Alexandrinus. Hoc itaq. est funda-
 mentum, quod dicit Apostolus in epist. ad Eph. Christus scilicet,
 & doctrina Christi, cum ait, superædificati super fundamentum A-

Quod fun-
 damentū in
 intelligen-
 dum sit in lo-
 co epist. ad
 Eph. super-
 ædificati su-
 per funda-
 mentū Apo-
 stolorum &
 propheta-
 rum. &c.
 Quomodo
 in scripturis
 dictus est
 Christus an-
 te incarna-
 tionē, quia
 erat vna per-
 sona diuina,
 qui sumpsit
 carnem, cū
 venit pleni-
 tudo tem-
 poris.

P

posto-

Quomodo
doctrina
Christi, &
doctrina A-
postolorū
distinguan-
tur.

Quomodo
Antonius
nescit di-
stinguere
doctrinam,
ut à docente
proficisci-
tur; & ut
à discente
percipitur.

postolorum, & prophetarum. Sic etiam distinxit idem apostolus. in epistola ad Hebr. cap. 2. doctrinam Christi, quæ est didactis, à doctrina Apostolorum, quæ est paedagogis. cum ait, quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab ijs, qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis, &c. tamen si enim una & eadem energia subiecto sint didactis Christi, & paedagogis Apostolorum, ratione tamen differunt; & quatenus doctrina à CHRISTO profecta est, fundamentum Apostolorum, & Prophetarum, & totius Ecclesie est; non autem quatenus est ab Apostolis & Prophetis recepta ad prænunciandum, & prædicandum. Distinctio enim sola rationis facit, ut aliud de altero duorum, quæ sunt idem re, prædicetur, quod de altero non prædicatur, ut tuus Aristoteles. libro tertio Physicorum docuit in motu mouentis, & motu mobilis, siue in actione, et passione, ου γὰρ, φησὶ, τὰ αὐτὰ ὑπάρχει τοῖς ὅτις ὡς ἐν ταῖς αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνον οἷς τὸ ἓνα τὸ αὐτὸ, id est, nō eadem insunt ijs, quæ quomodocumque sunt eadem; sed quibus esse est idem. Cum ergo ais Antoni, hic dubium non est, quin nomine fundamenti doctrinam Apostolorū, & Prophetarum intelligat, falleris. Non enim intelligit nomine fundamenti doctrinā Apostolorū, quæ est paedagogis, nos dicamus disciplinam à discendo, sed doctrinā Christi, quæ est didactis, dicta à docendo. licet hæc, ut dixi & Aristoteles. tradit, sic differat, ut distantia duorum ad unū, & unius ad duo; & via Thebis Athenas; & Athenis Thebas. An non decebat nomine fundamenti te potius intelligere doctrinā Christi, qui docuit, & non didicit; quàm eorum, qui doctrinam illius discendo perceperunt? sic igitur intelligere & interpretari fundamentum non est pervertere Pauli contextum, ut tu putas, & dicis; sed potius non sic intelligere, hominis est scripturas, & virtutem earum ignorantis, & nescientis distinguere doctrinam, ut à docente est; & ut à discente percipitur: alia enim ratio est, ut docentis, & alia ut discantis. alioqui qui docet, etiam disceret, ut Aristoteles tradit. Euanuit igitur illa tua observatio, cum ais, atqui dixit Apostolos numero multitudinis, non autem aliquem interponatur: in hoc enim fundamento nullus proponitur, nisi Christus. adiungis

adiungis postea, Deinde illis Christum substrauit tanquam
 angularem lapidem, quo vno doctrina Prophetica & A.
 postolica nititur. Sic enim interpretaris, quod statim subiunxit
 Apostolus, ipso summo angulari lapide Iesu Christo, quod non intel-
 lexisti, & pessimè è Græco vertisti. Vtrumq; mox patefiet, quod enim
 dixerat Apostolus, super ædificati super fundamentum Apostolo-
 rum, & Prophetarū, statim perstans in metaphora declarauit Pau-
 lus, quodnam fundamentum Apostolorum diceret, eum scilicet, qui
 factus est summus angularis lapis Iesus Christus. Quod magis adhuc
 declarat subiungēs, in quo omnis ædificatio cōstructa crescit in tem-
 plū sanctū in Domino. In quo crescit, ait, i. in cuius virtute propria.
 Fundamentum enim, quod Christus est, dat incrementū propria sci-
 licet virtute, sicut idem Apost. in epistola ad Cor. scripsit, neq; qui
 plantat, est aliquid; neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.
 Et paulo post, Dei ædificatio estis. Secundū gratiā Dei, quæ data est
 mihi, ut sapiens architectus fundamentū posui, non dixit, posui me
 fundamentū, neq; posuit sum fundamentū, sed fundamentū posui, il-
 lud s. fundamentū, præter quod nemo aliud potest ponere, ut idē ait,
 q̄ est Christus Iesus. de hoc eodem igitur fundamēto loquitur Paul.
 in epist. ad Ephe. quod vocauit fundamentū Apostolorum, & Pro-
 phetarum, id est, quod Apostoli & Prophetæ posuerunt, sicut dixit
 Apostolus Paulus se posuisse hoc fundamentū. redeo ad illud, quod
 dixi, pessimè te è Græco vertisse. Tu enim ἀκρογωνίον imum angu-
 larem lapidem interpretatus es primū contra proprietatem & na-
 turam vocabuli Græci, deinde contra scripturam, quæ in Psal. 117.
 ait, lapidem, quem reprobauerūt ædificantes, hic factus est in caput
 anguli. Et ne LXX. hic, ut soles, cōtemnere audeas, habes beatum
 Petrum, qui eos secutus est in epistola sua priore: sic enim ait, lapis,
 quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli. At-
 tingamus naturam verbi; quis ignorat ima hominis pedes esse, ut
 summum hominis caput? ἀκρον enim, ut etymologici auctores tra-
 dunt, dicitur παρὰ τὸ ἀκροῦ τῶν ποδῶν ὡς ἐν τῇ κεφαλῇ, ἢ ἀκρον τῆς ὀψί-
 Cur igitur, quod est capitis, id est, summum esse, & primum
 in corpore, hoc pedibus tribuisti? Cur monstra loqueris? Quis

Quomodo
 idem Apo-
 stolus decla-
 rauit, quod
 fundamen-
 tum Apo-
 stolorum, &
 Prophetarū
 diceret, cū
 dixit, super
 ædificati su-
 per funda-
 mentū, &c.

Quomodo
 peruersè cō-
 tra scriptu-
 ram, & con-
 tra proprie-
 tatem, vo-
 cabuli in-
 terpretatus
 est, è Græco
 verbo ἀκρο-
 γωνίον An-
 tonius Sa-
 deel.

Quomodo
 Antonius
 monstra lo-
 quitur.

Quomodo
Antonius
summa in
ima vertit,
& quæ sunt
sursum, ver-
tit deorsum.
Quomodo
Antonius
in archite-
ctura ædifi-
cij Ecclesia-
stici decepti
consuetudo
terreri ædi-
ficij.
Loci Apoca-
lypsis & Esa-
ia de ædifi-
cio Ecclesiæ.

Quomodo
locus Epist.
ad Ephes. c.
4. falsam in-
terpretatio-
nem Anto-
nij redargu-
it, cum in-
terpretatus
est, lapidem
imum angu-
larem.
Quomodo
totum Corpus
quod Paulus
dicit conne-
xum esse ex
capite Chri-
sto, necesse
esse visibile;
& quia totum,
id est, inte-
grum est, ne-
cesse ite est,
ut caput ha-
beat visibi-
le.

vnquam ἀγογώνιστον, & κεφαλὴ γωνίας, imum lapidem angularem
vertit? eadem enim vis est in utroque, secundum scripturam, tu igitur
summa in ima vertis, & quæ recte sunt sursum, deorsum bellus
architectus collocas. Decepit te consuetudo terreni ædificij, omnis
namque ædificatio, cuncta ædificia Ciuitatum, vel domorum, quæ-
cunque in hoc mundo sunt, lapide fundamenti habent deorsum infimū,
& parietem sursum, hæc autem ædificatio, vel ciuitas quæ Ioanni in
spiritu ostensa est apoc. 21. fundamentum habet sursum altissimum,
vnde pendet omnis structura parietum, omnis spes, & amor populo-
rum fidelium, tam Iudeorum, qui priores fuerunt, quam Gentiliū,
qui posterius ædificati sunt. hæc Rupertus Abbas auctor in scrip-
turis sanctis eruditissimus in Comment. Apoc. c. 21. explanans il-
lud, & sustulit me in spiritu in montem magnum & altum, hunc in-
terpretatur Christum, super quem, inquit, ædificata est Ecclesia,
& ciuitas dei; & Esai. c. 28. ecce ego mittam in fundamentis Sion
lapidem summum angularem, preciosum in fundamento funda-
tum. Summum dixit, sicut Apocalypsis altum, id intelligas An-
toni fundamentum, quod est Christus, non esse imum in scilicet terre-
ni fundamenti, sed summum, & altum, non substratum alijs funda-
mentis; sed cui alia subternuntur. Sed cur non aspexisti in locum
Pauli eiusdem epist. ad Ephes. c. 4. qui tuam falsam, & absurdam
interpretationem redarguit? Sic enim ait, ut crescamus in illo per
omnia, qui est caput Christus; ex quo totum corpus compactum, &
connexum per omnem iuncturam subministrationis secundum opera-
tionem in mensuram vnius cuiusque membri augmentum corporis fa-
cit in ædificationem sui in charitate. Si Christus est caput, & quod
ex eo compactum, & connexum est, corpus eius, quod est Ecclesia; corpus i-
gitur visibile est Ecclesia; & si totum est, igitur & caput habet vi-
sibile; quomodo enim est totum corpus, & visibile corpus, si deest
ei caput, & visibile caput? vidisti ne vnquam, an somniasti potius cor-
pus totum, id est, integrum sine capite? in analogia illa corporis hu-
mani & mystici, quod est Ecclesia, quæ corpus Christi est, quid a-
git illa pars corporis, quæ caput est, si tota Ecclesia caput visibile
non habet? an non est otiosa, & superuacua? aut potes dicere refer-
ri per

ri per analogiam ad caput, quod est Christus? at contra dicit tibi Apostolus. Vide enim quid dicat, non potest autem oculus dicere manui, opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus, non estis mihi necessarij. Est ne tale caput Christus, ut re aliqua indigeat? aut sunt ne illi pedes nostri necessarij? quo confugies Antoni. Non vides te undique obsessum? & ex omni parte premi? tenta responsionem, ut magis ac magis te respondendo coarguas, & in novas absurditates te reuoluas, ac nouis monstris implices. Sed redeo ad locum propositum, sit totum corpus compactum & connexum est ex capite Christo, & totum corpus non est sine capite, est igitur in toto corpore caput sub illo capite Christo; caput igitur visibile subternitur, ut verbo tuo utar, capiti Christo, tanquam inferius superiori. Quid igitur monstri dicis, cum ais de illis omnibus, Christum substrauit? respondebis fortassis ut sapiens architectus & bellus camentarius, non substrauisse Paulum Christum caput, sed Christum lapidem angularem? an aliud est, aut alio modo situs, Christus caput, & Christus summus lapis angularis, id est, caput anguli? minime; cur igitur si scriptura dicit factum esse Christum in edificatione Ecclesie caput anguli, factus corrector scripturae, dicit factum esse ipsum lapidem angularem? an quod imum est, caput est? at Petrus non est secundum scripturam caput anguli in edificio Ecclesie; sed caput, super quod tanquam super petram virtute illius lapidis angularis, id est, capitis anguli surgit edificium, & fabrica Ecclesie, quae sub eo est. Dic architectis caput anguli non esse summum angulum, sed imum, & excitabis illis risum. Deinde interpretationem suam exaggerans Antonius, Quis ergo, inquit, non miretur Turrianum in Ecclesie edificatione consideranda fuisse ipso Paulo perspicaciorem? ecquos enim oculos habuit Paulus (si quidem vera est Turriani sententia) qui Petrum, super quem edificata est Ecclesia, non perspexerit? tantum lapidem atque inter reliquos adeo praeminentem non animaduertit? denique Ecclesie Catholicae fundamentum, quod Turrianus toties inculcat, esse visibile, non viderit? immo ne Petrum quidem nominauerit? falleris Antoni, & alios fallis, Paulus enim Petrum, super

Quomodo caput quod Apostolus in illa sua corporis humani analogia posuit, r. Cor. c. 12. non potest ad caput Christi referri villo modo.

Antonius undique obsessus, ut exitum reperire non possit.

Quale sit, quod ait Antonius, Christum substrauit illis omnibus.

Quomodo Antonius Christum, quem scriptura vocat Caput anguli, contra scripturam vocet imum angularem lapidem, facies imum esse quod summum & caput est; & caput anguli id est, summum angulum mutans in infimum angulum.

Quomodo falsum sit, quod Antonius ait, Paulum

quem

sum nō ag-
mouisse ali-
quid singu-
laris excel-
lentiz in
Petro.

quē edificata est ecclesia, nisi perspexisset, et tantū lapidem atq; in-
ter reliquos adeo prominentē, nisi animaduertisset, & deniq; nisi ec-
clesiæ catholicæ fundamentū eū agnouisset, non erat, cur diceret se
ascēdisse Hierosolymā, ut Petrū tantū viseret, & iure iurando af-
firmaret, neminē alium vidisse, & cū eo dieb. xv. mansisse. Nolo re-
petere hic, q̄ antea de hac re, & de verbo ἰσχυρῶς, quo vsus est, dixi.
Falsū igitur est, q̄ ais, imo ne Petrū quidem nominauit; imo nomi-
nauit & quidē eo verbo vsus, s. ἰσχυρῶς, quod insigne aliquid & sin-
gulare, atq; ceteros excellens significabat. Ad illud verō, quod ais
nos Iesuitas, omnesq; Pontificios humanis commentis ecclesiā quasi
adhibita machina labefactare, nihil hic respondendū est, donec dicas,
quibus commentis labefactamus, cū dixeris, responsū feres, unde o-
mnes intelligant, vtri labefactent ecclesiā, vos protestātes Lutheri
discipuli, an nos catholici, quorū fides à nullo homine nomen accepit,
ut vestra accepit à Luthero. Vnde Lutherani, protestātes, confes-
sionistæ vocamini. Pergis deinde, Proferamus etiam, quod ait
» Ioannes Apoc. 22. vbi edificatam ecclesiā describens pro-
» posita vrbis similitudine, murus, inqt, vrbis habebat fun-
» damenta duodecim, in quibus erant duodecim nomina
» apostolorū agni. Hic etiā nihil κατ' ἰσχυρῶς de Petro dictum
» est; sed omnes Apostoli æquo iure censentur. Non te pudet
argumentationis tuæ? credo certē pudere academiā tuam. Sic enim
argumētaris; nihil dixit Ioannes hic de Petro κατ' ἰσχυρῶς, i. secundū
excellentiā, ergo nihil excellens fuit in Petro. Sume prius, & pro-
ba, dixisse hic Ioannem non solum, quod omnium apostolorum cōmune
fuit, sed τὸ κατ' ἰσχυρῶς ἰδιόχρον, id est, quod cuiusq; propriū: Et cum
hoc probaueris nihil de proprijs cuiusq; eorū prætermittens, tunc
concludes rationem tuam. Tu alios ex arte disputare doces, & ipso
mendose, & fallaciter semper disputas? nō vides quemadmodum in
quo alium iudicas, sicut Apost. de alijs dixit, te ipsum condemnas?
disce igitur bone Antoni, cōmune fuisse omnium apostolorū esse eos

Qualis sit
disputatio
Antoni,
semper ex
falsis, & ca-
ptiosis.

Que fuerint
communia
omniū apo-
stolorum &
quomodo.

fundamēta Ecclesiæ Christi, quatenus omnes in prædicatione verbi
Christum posuerunt fundamentum, sicut Paulus dixit de se, tanquā
sapiens architectus fundamentum posui; hoc enim ipsum in xij apo-
stolos

Secundum
Antonij
theologiam
excludendi
sunt à nume-
ro fundamē-
torum pro-
phetarum, quia
non annu-
meravit eos
Ioannes in
apocalypsi.
Quod pro-
phetarum cum
Apostolis
consonantes
Christum po-
suerunt fun-
damentum
suarum pro-
phetia-
rum.
Quibus in
locis, quod
Antonius
querit, scri-
ptum sit ali-
quid ἄλλο
ἔξωθεν de
Petro, id est
dictum secun-
dum præsti-
tiam; & ex-
cellentiam
Petri.

Apocalypsis, vnum ex his fundamentis fuit Petrus, quem domi-
nus petram etiam vocavit, & super eam Ecclesiam suam ædificavit.
Es ne tu magno Basilio magis in scripturis sanctis exercitatus, aut
eruditus? si putas omnia, quæ de fundamentis istis dici poterant, di-
xisse hic Ioannem euāgelistam in Apocalypsi, excludere à numero fun-
damentorum sanctos prophetas, qui de futura in nobis gratia, si-
cut beatus Petrus ait, prophetaverunt: quia Ioannes hic de eis non
meminit; at Paulus apostolus cum Apostolis eos coniunxit, cum
in epist. ad Ephes. scripsit, super ædificati super fundamentum Apo-
stolorum, & prophetarum. Prophetæ enim cum sanctis Apostolis
consonantes, Christum posuerunt fundamentum suæ prophetiæ, &
ipsi per participationem eius facti sunt fundamenta Ecclesiæ; sicut
Apostoli cum prophetis item consonantes facti etiam sunt fundamen-
ta. Quia vero queris ubi aliquid in scripturis de Petro dictum sit
κατ' ἄλλοθεν id est, secundum excellentiam, observemus nunc non
omnes locos, id enim longum est, & non necessarium, sed aliquos, qui
magis in promptu sunt. In Evangelio Marci postquā surrexit domi-
nus, dixit angelus mulieribus ingressis in monumentum, Iesum que-
ritis Nazarenū crucifixū: surrexit, non est hic; ecce locus, ubi posu-
erunt eum; sed ite dicite discipulis eius & Petro, quia præcedet vos
in Galileam. Si noluit angelus aliquid κατ' ἄλλοθεν in Petro notare,
quare eū separatim nominavit? non ignoro, quid hic cauillari possis, si
cauillationem qualemcunque venaris. in epist. ad Corin. priore, tra-
didi enim vobis in primis, quod & accepi, quoniam Christus mortuus
est pro peccatis nostris secundum scripturas; & quia sepultus
est; & quia resurrexit tertia die secundū scripturas; & quia visus est
Cepha, & post hoc undecim. An non videtur tibi, siquid ingenij ha-
bes, scriptum esse hoc de Petro κατ' ἄλλοθεν, & non abscore etiam si-
gnificatum à Paulo, cum hic eum vocat Cepham, id est Petrum, nomi-
ne à petra imposito, quod ipse esset, super quem Ecclesiam suam do-
minus, sicut promisit, ædificasset? immo ipse idem Paulus magis ad
huc quod dico confirmat, cum enumeratis omnibus quibus apparuit
dominus post resurrectionem, novissimò autem omnium, inquit, tan-
quam abortivo visus est & mihi, Ego enim sum minimus Apostolo-
rum.

rū. Si igitur apparuisse sibi nouissime omnium, ita Paulus interpre-
 tatur, ut dicat tanquam abortiuo; cur non existimabimus, cum scripsit
 apparuisse Dominum Cephae prius, & postea undecim, significasse,
 apparuisse illi prius κατ' ἑξῆς, id est, tanquam principi, & capiti
 Apostolorum? Deinde, si neges scriptum esse in epistola ad Galatas
 de Petro κατ' ἑξῆς illud, deinde post annos tres veni Hierosoly-
 mam videre Petrum, & mansi apud eum diebus quindecim, coar-
 guet mendacium, & inscitiam tuam verbum Græcum ἰσοψησας. Sed
 de hoc loco dixi supra copiosius, inde petes reliqua. Et illud in actis
 Apost. quod antea quoque obseruatum est, an non scriptum de Pe-
 tro κατ' ἑξῆς? Viri fratres, vos scitis, quoniam ab antiquis diebus
 in nobis elegit Deus per os meum audire gentes verbum Euange-
 lij, & credere, fuisse Petrum os, & linguam omnium Apostolorum?
 dices tu, aut ullus sanæ mentis, non declarare κατ' ἑξῆς Petri? postre-
 mo, præcipere Petro, ut aliquando conuersus firmaret fratres su-
 os, quis, nisi communi sensu careat, non videt declarare aliquid in
 Petro κατ' ἑξῆς? præsertim cum illud verbum ἐπιβεβαιωσας id est fir-
 mare, tam appositum sit ad petram illam, super quam promisit do-
 minus ædificare Ecclesiam suam, id est, super Petrum, cui præ-
 cebit firmare fratres tanquam pastori eorum. Pastoris enim est
 quod infirmum in ouibus est, ἐνισχυσας, id est, roborare, ut est apud
 Ezech. c. 34. Postremo, quod spiritus S. Marco Euangelistæ dis-
 cipulo Petri, & Lucæ discipulo Pauli reseruauit ad scribendum,
 non videtur tibi significare κατ' ἑξῆς id est, excellentiam, siue præ-
 stantiam in aliquo Apostolo futuram, id est, in Petro? illud dico,
 quod dominus dixit contendentibus Apostolis, quis eorum vide-
 retur esse maior, Reges gentium dominantur eorum, vos autem non
 sic, sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor; in eandem sententi-
 am scripsit Marcus, quicumque voluerit fieri maior, erit vester mi-
 nister; & quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium ser-
 uus. Si nemo in Apostolis futurus erat maior, neque habiturus κατ' ἑξῆς,
 & id prohibere volebat, non debuit dominus sic dicere, sed potius
 prohibere, ne quis esset, aut haberetur maior, & primus. At non
 hoc prohibuit, sed modum in κατ' ἑξῆς tenendum docuit. An non vi-
 detur

Clarissima
 significatio
 κατ' ἑξῆς
 Petri, id est,
 præstantiæ
 eius ratione
 præfecturæ
 futura.

detur tibi minister esse omnium, qui omnium Ecclesiarum sollicitudinem habet? sicut Apostolus in epistola ad Romanos scripsit, qui praesedit in sollicitudine. Illa. n. Pauli, in epistola 2. ad Cor. sollicitudo omnium Ecclesiarum tanquam Apostolo conveniebat illi, non tanquam primo & maximo habenti, non inquam tanquam qui omnibus praesisset: non enim super Paulum, sed super Petrum Ecclesiam suam edificavit dominus. Hac autem sollicitudine non fuit liberatus Petrus propter praefecturam Ecclesiae, immo magis ea pressus. Illud etiam mirifice convenit cum hoc pracepto domini, ne, qui maior esset in Apostolis, (sic enim scripsit Lucas) reges gentium & eorum dominatum imitaretur, illud dico quod Petrus in Epistola sua priore praecipit omnibus episcopis, & pastoribus, non sic pascere, ut dominantes in cleris, sed forma gregis factos ex animo. An fieri exemplum & formam subditis ad obediendum in domino, non esset veluti fieri ministrum subditorum? Sed hic vos Protestantes statim malevole, & invidiose tyrannidem Pontifici obijcitis, nec ulli unquam parcitis, & illud exprobratis, quasi in Pontifices conveniat, reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic. Ecquae maior tyrannis cogitari potest, quam dominari fidei? quod crimen Apostolus a se depulit in epistola 2. ad Cor. c. 1. ille, ille fuit tyrannus, qui fidei vestrae dominatus esset: qui a fide Catholica, & orthodoxa maiorum vestrorum vos abstraxit, Lutherum dico tyrannum & homicidam, Pontifex vero Romanus in ea fide retinet, & conservat omnes Ecclesias Catholicorum, quam ab initio Ecclesiae omnes audierunt.

Sed prosequamur
reliqua.

CAP.

Quomodo
nulla ma-
ior tyrannis
excogitari
potest quam
fidei, &
quod tyrannus
fidei fuit
ut Lutherus
qui fidei
Protestan-
tium domi-
natus est.